

Recenzja

Rozprawy doktorskiej mgr Kai Kasprzak
***Wpływ nowych substancji psychoaktywnych
na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej***
przygotowanej pod kierunkiem prof. dra hab. inż. Jarosława Wołęjszy

1.Podstawa formalna recenzji

Recenzja opracowana na podstawie Uchwały nr 35/NOB/2023 Rady Naukowej dyscypliny Nauk o bezpieczeństwie Akademii Kaliskiej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego z dn. 30.03.2023r.

2. Charakterystyka opracowania

Autorka podjęła rozwiązać stosując współczesne metody i techniki badań, innowacyjny i aktualny dla teorii i praktyki *nauk o bezpieczeństwie* problem badawczy.

Rozprawa liczy 335 stron, ma charakter sprawozdania z pełnego cyklu badań, klasycznego dla prac naukowych kwalifikowanych – rozpraw doktorskich.

Rozprawę otwierają streszczenia w j. polskim i angielskim, słowa kluczowe oraz wstęp.

Metodologię badań własnych przedstawiono w rozdziale pierwszym (s.18-37).

Podstawy teoretyczne pracy w formie krytycznej analizy literatury przedmiotu przedstawiono w rozdziale drugim (s.38-131) oraz częściowo w rozdziale trzecim (s.132-171).

Końcówka rozdziału drugiego (od. s.127) oraz rozdział trzeci (s.132-176) oraz czwarty (s.177-272) to przedstawienie oraz interpretacja wyników badań własnych, a także przedstawienie propozycji programu profilaktycznego.

Rozprawę zamykają zakończenie, bibliografia (180 źródeł bibliograficznych i netograficznych, 16 raportów, 80 dokumentów Unii Europejskiej, 24 Dzienniki Unii Europejskiej, 11 dzienników Ustaw w Polsce, 66 odniesień do stron internetowych, 13 artykułów prasowych, 2 wyroki TSUE, 2 wysłuchania publiczne w Parlamencie Europejskim), spis rysunków, spis tabel oraz wykaz załączników, w którym znajdują się narzędzia badawcze.

Przedłożona do oceny praca jest opracowana bardzo starannie edytorsko, redakcja, wyróżnienia, tabele, rysunki i przypisy wykonane z najwyższą starannością.

3. Celowość i aktualność badań

Obecnie łatwy dostęp do substancji psychoaktywnych wymaga uwagi w obszarach bezpieczeństwa społecznego na zagrożenia, które zostały szeroko omówione w dysertacji. Autorka wskazuje na niebezpieczeństwa, które pojawiają się ze strony podaży narkotyków, owe zagrożenia związane są z produkcją i handlem, wzrostem przestępczości, praniem brudnych pieniędzy, udziałem w terroryzmie i wieloma innymi czynnikami, które wymieniono w rozdziale drugim rozprawy. Problemy związane z popytem i zagrożeniami związanymi bezpośrednio z zażywaniem NSP zostały z kolei opisane w rozdziale trzecim. Powyższe zagadnienia w kontekście konsekwencji bezpieczeństwa społecznego zostały szeroko omówione w czwartym rozdziale dysertacji. Autorka słusznie zwraca uwagę, że wymiana informacji między kompetentnymi instytucjami, a także gromadzenie jak największej ilości informacji – to działania, które powinny być prowadzone systematycznie i dokładnie, zaś uzyskane w ten sposób dane winno się udostępniać obywatelom. Autorka podkreśla, że elementami decydującymi o skuteczności tego typu strategii są głównie: odpowiednio dobrana grupa docelowa i dopasowane do niej usługi oraz łączenie ze sobą wielu usług, m.in. medycznych, terapeutycznych, prawnych i społecznych. Przeprowadzone przez Panią Kaję Kasprzak badania prowadzą do ważnych społecznych konkluzji. Autorka podkreśla, że spośród katalogu zagrożeń związanych z zażywaniem NSP, które stanowiły przedmiot badań, we wszystkich badanych grupach wiekowych z Polski, Francji oraz Holandii 88,8% (142 osoby) ankietowanych uważało, że zagrażają one zdrowiu lub życiu człowieka. Tylko niewielka liczba (8,8%, czyli 14 osób) odpowiedziała, że nie wie, czy nowe substancje psychoaktywne stanowią jakiegokolwiek niebezpieczeństwo. Zaledwie 2,5% (czyli 4 osoby) ankietowanych odpowiedziało, że zażywanie NSP nie zagraża zdrowiu lub życiu człowieka. Wynika z tego, że wśród respondentów w badanych krajach świadomość niebezpieczeństw związanych z nowymi narkotykami jest przeważająca. Wydaje się zatem, że należy kontynuować rozpowszechnianie rzetelnych informacji na temat NSP wraz z ich wszystkimi potencjalnymi zagrożeniami i konsekwencjami dotyczącymi nie tylko osób zażywających narkotyki, ale także ich rodzin i najbliższego otoczenia. W związku z powyższym dobre praktyki potwierdzone badaniami mogą stanowić konkretną wartość wszelkich programów i działań profilaktycznych wprowadzanych na terenie UE. Autorka dysertacji słusznie wyraża nadzieję, że opracowana koncepcja dobrych praktyk w ramach działań profilaktycznych, w celu poprawy

bezpieczeństwa społecznego w zakresie profilaktyki narkotykowej, stworzy solidne podstawy i zachęci organy rządowe, a także pozarządowe do rozpoczęcia prac nad zaproponowanymi rozwiązaniami, co pozwoli na wprowadzenie efektywnych zmian w placówkach oświaty, medycznych, uzależnień i wielu innych. Uzyskane przez doktorantkę wyniki badań dowodzą, że cel pracy został osiągnięty, a sformułowane problemy badawcze rozwiązane. Potwierdzona została także trafność przyjętej hipotezy głównej i hipotez szczegółowych.

Celem niniejszej dysertacji było także opracowanie nowoczesnej koncepcji programu profilaktycznego oraz dobrych praktyk z nim związanych. Rozwiązanie problemów szczegółowych oraz pozytywne zweryfikowanie hipotez szczegółowych umożliwiło rozstrzygnięcie głównego problemu badawczego zawartego w pytaniu: Jaki jest wpływ nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej? Rozwiązanie problemów szczegółowych dały podstawę do potwierdzenia hipotezy głównej, zakładającej, że nowe substancje psychoaktywne mają negatywny wpływ na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej. Zagrożają one zdrowiu psychofizycznemu i życiu człowieka, doprowadzając do uzależnień, przedawkowań, a nawet śmierci. Doktorantka słusznie podkreśla, że w dłuższej perspektywie wpływa to destrukcyjnie na relacje ze środowiskiem oraz prowadzi do wzrostu przestępczości wśród nieletnich, agresji, znieczulicy moralnej, manipulacji, terroryzmu lub seryjnych morderstw. Autorka dysertacji zwraca uwagę, że zażywanie NSP oddziałuje także na gospodarkę państw UE, najbardziej obciążając system zdrowotny oraz generując wysokie koszty leczenia osób uzależnionych. Autorka wyraźnie akcentuje, iż brak działań profilaktycznych ze strony instytucji państwowych, takich jak wspieranie użytkowników NSP i ich rodzin, wprowadzenie leczenia substytucyjnego, redukcji szkód zdrowotnych czy programów zapobiegających przedawkowaniu również negatywnie wpływa na obniżenie poczucia bezpieczeństwa społecznego.

Autorka zatem, trafnie formułując założenia metodologiczne, cel pracy, problem główny oraz problemy szczegółowe, niezwykle starannie przeprowadza analizę literatury, by nakreślić tło teoretyczne, w końcu z nie mniejszą starannością przeprowadza badania, dokonuje analizy wyników, wreszcie proponuje nowoczesną koncepcję programu profilaktycznego. Opracowana koncepcja dobrych praktyk w ramach działań profilaktycznych, w celu poprawy bezpieczeństwa społecznego w zakresie profilaktyki narkotykowej pozwoli stworzyć solidne podstawy i zachęci organy rządowe, a także pozarządowe do rozpoczęcia prac nad zaproponowanymi rozwiązaniami, co z kolei pozwoli na wprowadzenie efektywnych zmian w placówkach oświaty, medycznych, uzależnień i wielu innych.

Uzyskane wyniki badań dowodzą, że cel pracy został osiągnięty, a sformułowane problemy badawcze rozwiązane. Potwierdzona została także trafność przyjętej hipotezy głównej i hipotez szczegółowych.

4. Merytoryczna, szczegółowa ocena rozprawy

Dysertacja pt. *Wpływ nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej* stanowi udaną próbę oceny zagrożeń związanych z zażywaniem nowych substancji psychoaktywnych (NSP) w kontekście bezpieczeństwa społecznego w Polsce, Francji oraz Holandii. Obecnie regularnie słyszy się o rozwoju rynku NSP, a podejście do problemu jest odmienne w poszczególnych krajach członkowskich Unii Europejskiej (UE). Rosnąca liczba omawianych substancji dostępnych na rynku wewnętrznym, ich różnorodność, szybkość, z jaką się pojawiają i rozprzestrzeniają, zagrożenia społeczne, zdrowotne, ekonomiczne oraz kryminalistyczne, które wynikają z tego problemu, a także rosnąca liczba zażywających omawiane substancje osób – to wszystko stanowi ogromne wyzwanie dla organów publicznych oraz służb medycznych. Autorka dysertacji podkreśla, że Jej głównym motywem napisania niniejszej dysertacji był brak oceny wpływu NSP na bezpieczeństwo społeczne w krajach UE, która w konkretny sposób wskazywałaby źródła zagrożeń oraz nakreślała kierunki i sposoby implementacji zmian w obszarze badawczym.

Recenzowana rozprawa wpisuje się w problematykę dyscypliny *nauki o bezpieczeństwie*, przede wszystkim dlatego, że zawiera i jednocześnie wskazuje nowe horyzonty poznawcze, opierające się na rozważaniach Autorki, która przeprowadziła wnikliwą analizę literatury przedmiotu oraz materiału empirycznego, ale również dlatego, że podejmuje udaną próbę ukazania koncepcji zmian w obszarze profilaktyki narkotykowej. W dysertacji zostały szeroko omówione zagrożenia ekonomiczne, zdrowotne, społeczne i kryminalistyczne, które, mimo że są w znacznym stopniu rozpoznawalne, nadal nie zniechęcają ludzi do zażywania nowych substancji psychoaktywnych, nie zniechęcają nawet tych świadomych, zdających sobie sprawę z ich szkodliwości i destrukcyjnego działania na organizm. Możliwość poznania od wewnątrz środowiska związanego z instytucjami europejskimi pozwoliła Autorce zdefiniować obszary problemowe, które przyczyniły się do oceny poziomu bezpieczeństwa społecznego w zakresie profilaktyki narkotykowej. Struktura rozprawy obejmuje część teoretyczną i empiryczną. Składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu rysunków, spisu tabel oraz załączników. W celu weryfikacji postawionych hipotez w drugim, trzecim i czwartym rozdziale podstawowym testem, który został wykorzystany w analizach statystycznych, jest test Chi-kwadrat Pearsona na niezależność zmiennych. Stosowany był

głównie dla pytań zbudowanych na skalach nominalnych. Do określenia siły związku wykorzystane zostały współczynniki oparte na teście: Phi oraz V Kramera.

W pierwszym rozdziale pt. *Metodologia badań własnych* została poruszona tematyka przedmiotu oraz cel badań naukowych. Przedstawiono problem badawczy, jak również hipotezy: główną oraz szczegółową. Opisane zostały metody empiryczne i teoretyczne, techniki i narzędzia badawcze. Przedstawiony został także obszar i teren badań oraz scharakteryzowano próbę badawczą, problem główny oraz problemy szczegółowe.

Drugi rozdział pt. *Bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej* pozwala skupić się Autorce na działaniach prawnych i organizacyjnych realizowanych przez instytucje na szczeblu unijnym oraz krajowym względem poprawy bezpieczeństwa społecznego. W aspekcie prawnym przybliżono akty normatywne oraz działania Unii Europejskiej od 1993 roku w zakresie polityki antynarkotykowej. Skupiono się także na tworzeniu bezpieczeństwa społecznego przez pryzmat polityki przeciwdziałania przestępczości narkotykowej na przykładzie wybranych krajów: Polski, Francji i Holandii. Nakreślono również działania profilaktyki narkotykowej.

W rozdziale trzecim pt. *Nowe substancje psychoaktywne jako wielowymiarowe zagrożenia dla Unii Europejskiej* zostały z kolei określone zagrożenia związane z zażywaniem NSP oraz najbardziej istotne problemy ekonomiczne, społeczne, zdrowotne i kryminalistyczne. Przedstawiono także rolę internetu jako dominującą formę sprzedaży tego typu substancji.

Z kolei w rozdziale czwartym zatytułowanym *Usprawnienia koncepcji programu profilaktycznego zwalczania nowych substancji psychoaktywnych w celu poprawy bezpieczeństwa społecznego* została opracowana koncepcja nowoczesnego programu profilaktycznego w walce z nowymi substancjami psychoaktywnymi. Autorka dysertacji nakreśliła kierunki zmian mających na celu poprawę bezpieczeństwa społecznego wśród Europejczyków. Zmiany te dotyczą m.in. usprawnienia wymiany informacji między instytucjami na temat NSP, opierania się na dowodach, udostępniania rzetelnych danych na temat szkodliwości nowych substancji psychoaktywnych do publicznej informacji, łączenia usług na wielu poziomach (medycznych, prawnych itp.) i wiele innych. Rozprawa doktorska wyczerpuje główne zagadnienia badawcze poparte wnikliwą analizą literatury, materiału empirycznego oraz wybór i zastosowanie właściwych metod badawczych. W treści dysertacji Autorka od początku do końca omówiła zagadnienia obejmujące tematykę bezpieczeństwa społecznego w wybranych krajach Unii Europejskiej: Polski, Francji oraz Holandii.

Dokonana przez Autorkę analiza literatury, wyniki badań oraz ich analiza, a nade wszystko opracowana koncepcja dobrych praktyk zasługuje na upowszechnienie.

Przedstawione analizy uznaje za głębokie. Spenetrowano bardzo dużo podstawowych, w tym nowych, aktualnych źródeł publikacji krajowych i zagranicznych, uznanych autorytetów naukowych, korzystano także z bardzo wielu innych dokumentów, o czym wspomniałem wcześniej w pkt. 2. niniejszej recenzji. Zatem wybór i argumentacja jest przekonująca.

Postępowanie badawcze – metodologia badań własnych

Zakładając, że badania Autorki dostarczą wiedzę pozwalającą na opracowanie nowoczesnej koncepcji programu profilaktycznego oraz umożliwią opracowanie koncepcji dobrych praktyk profilaktycznych uzasadnionym wydaje się sformułowanie problemów badawczych, jak poniżej.

Problem główny sformułowano: *Jaki jest wpływ nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej?* Rozwiązanie głównego problemu badawczego wymaga uzyskania odpowiedzi na szereg pytań szczegółowych. Problemy szczegółowe: *1. Jakie elementy składają się na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej w zakresie profilaktyki narkotykowej? 2. Jakie zagrożenia związane są z pojawieniem się nowych substancji psychoaktywnych na rynku europejskim? 3. Jaka powinna być koncepcja programu profilaktycznego dążącego do ograniczenia zażywania nowych substancji psychoaktywnych w celu poprawy bezpieczeństwa społecznego?*

Do tak przyjętego celu i głównego problemu badawczego, na podstawie obecnego stanu wiedzy oraz prognozowanych zmian sformułowano następującą hipotezę główną: Nowe substancje psychoaktywne mają negatywny wpływ na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej. Zagrożają one zdrowiu psychofizycznemu i życiu człowieka, do prowadząc do uzależnień, przedawkowań, a nawet śmierci. W dłuższej perspektywie wpływa to destrukcyjnie na relacje ze środowiskiem oraz prowadzi do wzrostu przestępczości wśród nieletnich, agresji, znieczulicy moralnej, manipulacji, terroryzmu lub seryjnych morderstw. Dodatkowo brak działań profilaktycznych ze strony instytucji państwowych, takich jak wspieranie użytkowników NSP i ich rodzin, wprowadzenie leczenia substytucyjnego, redukcji szkód zdrowotnych czy programów zapobiegających przedawkowaniu również negatywnie wpływa na obniżenie poczucia bezpieczeństwa społecznego. Na podstawie tak sformułowanej wstępnej hipotezy głównej przyjęto z kolei trzy hipotezy szczegółowe.

W ramach procesu badawczego w niniejszej pracy zastosowano zarówno empiryczne, jak i teoretyczne metody badania poziomu bezpieczeństwa społecznego w profilaktyce narkotykowej. W ramach metod teoretycznych zastosowano: analizę, syntezę, abstrahowanie, wnioskowanie, uogólnienie, porównanie, dedukcję i analogię. Metody badawcze zostały

zastosowane podczas realizacji wszystkich etapów prowadzonych badań, a ich dobór wynika z charakteru problemu badawczego. Z kolei w ramach metod empirycznych Autorka zastosowała: obserwację, metodę sondażu diagnostycznego przy wykorzystaniu narzędzia badawczego w postaci kwestionariusza ankiet.

Autorka słusznie podkreśla, że głównym wyzwaniem dla Europy jest przede wszystkim szybkość powstawania NSP i ich wpływ na bezpieczeństwo. Jeśli działania profilaktyczne byłyby wdrażane w tempie, w jakim rozwijają się te niebezpieczne produkty, pozwoliłyby to na zapewnienie bezpieczeństwa społecznego i sytuacja mogłaby się zmienić. Niestety, na ten moment działania skierowane w stronę ograniczania zażywania nowych substancji psychoaktywnych nie są skuteczne. Aktywność państw i jurysdykcji w regulowaniu rynku NSP oraz w celu wydania odpowiednich zakazów powinna być coraz większa. Nowe cząsteczki o silnym „potencjale” będą stale testowane, a w takim przypadku rozpowszechnianie NSP przyspieszone. Stosunkowo szybka reakcja władz krajowych i międzynarodowych w zakresie nowych substancji psychoaktywnych może mieć znaczący wpływ na ich sprzedaż i dostępność na rynku. Może również oddziaływać na zdrowie i związane z nim koszty społeczne, ale obecnie jest to trudne do oszacowania. Na podstawie badań, Autorka słusznie zauważa, że zapobieganie ryzyku zdrowotnemu oraz negatywnym konsekwencjom dla społeczeństwa to mocne punkty polityki, jedynie niektórych państw członkowskich. Jednym z głównych celów jest w tych miejscach dbanie o zdrowie publiczne, dlatego rządy – oprócz walki z przestępstwami, pilnowania porządku publicznego i narzucania reguł w handlu – przywiązują dużą wagę do aspektów medycznych, a także opieki. Powyższe przemyślenia Autorki, aktywna obserwacja środowiska związanego z tworzeniem prawa unijnego w tematyce walki z narkotykami, a także nowe horyzonty poznawcze przyczyniły się do podjęcia udanej próby zbadania wpływu nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej.

5. Konkluzja i rekomendacje

Przedstawiona przez mgr inż. Kaję Kasprzak rozprawa doktorska *Wpływ nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej* stanowi oryginalne rozwiązanie ważnego i niezwykle aktualnego problemu badawczego w obszarze dyscypliny nauki o bezpieczeństwie.

Autorka wykazała się wysokimi zasobami wiedzy teoretycznej i umiejętnościami samodzielnego planowania i prowadzenia badań, jakościowej strategii badawczej, stosowania metod badawczych, analizy, interpretacji i prezentacji wyników.

Bardzo dobra krytyczna analiza literatury, podjęcie i rozwiązanie ważnych dla teorii i praktyki problemów badawczych, wiarygodne wyniki, ich interpretacja i logiczne wnioskowanie potwierdza opanowanie na wysokim poziomie warsztatu badawczego.

Proponuje rozprawę opublikować.

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia wymagania artykułu 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003r. o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z późniejszymi zmianami (Dz.U.2016r. poz. 882).

Wnoszę o przyjęcie, dopuszczenie rozprawy mgr inż. Kai Kasprzak *Wpływ nowych substancji psychoaktywnych na bezpieczeństwo społeczne w Unii Europejskiej* do publicznej obrony oraz wnoszę o wyróżnienie rozprawy.

